

**MASARYKOVA UNIVERZITA
Pedagogická fakulta
Poříčí 7, 603 00 Brno**

**KATEDRA BIOLOGIE
PRACOVISŤE KEJBALY**

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

TÉMA: Zima – tvoření s přírodninami

Předmět: Práce s přírodninami 1

Vypracoval/a: Jana Kotačková

Ročník: 3

Forma studia: kombinovaná

Datum: 8. prosince 2016

Paní Zima

Zima. Jedno ze čtyř ročních období, které začíná podle kalendáře 21. prosince. Zároveň je to pojmenování pro tělesný pocit, stav. Pokud se v létě trápíme horkem, neřekneme: „Je nám léto.“ Je nám jen teplo, a to se snáší daleko lépe než opak. V zimě - to už o něco jde. Zima umí zalézt za nehty, vyčarovat krápníky, malovat na sklo, vyrobit z rybníků i silnic pořádná kluziště a mnoho dalšího.

Jaká vlastně paní Zima je, co o ní víme? Je hodná, nebo spíš se jí každý obává? Zkusme se nyní zaposlouchat do krátké pohádky od bratří Grimmů.

- čtení do ouška: Paní Zima
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10639247043-cteni-do-ouska/213542154000036-pani-zima/>

Paní Zima

Byla jedna vdova a ta měla dvě dcery, ze kterých byla jedna krásná a pilná a ta druhá ošklivá a líná. Ale tu ošklivou a línou měla daleko raději, protože to byla její vlastní dcera, tu druhou jen proháněla, aby zastala všechnu práci a v domě byla jen za popelku. Ubohá dívka denně sedávala na studni u cesty, kde předla tak usilovně, až jí prýštila krev z prstů. Jednou se stalo, že měla přadeno celé krvavé a tu se sklonila nad studni, aby je vyprala ve vodě, ale ono ji vypadlo a spadlo dolů. Děvče plakalo a běželo k maceše a vyprávělo jí o tom neštěstí. Ale macecha mu hrubě vyčinila a pravila nemilosrdně:

„Když Ti přadeno spadlo dolů, tak ho pěkně přineseš zpět!“ Tak šla dívka zpět ke studni a nevěděla si rady, až nakonec ze strachu před matkou do studny skočila, aby přadeno přinesla. Ztratila vědomí, a když přišla opět k sobě, ležela na jedné krásné louce, na které rostlo tisíce květů, a na nebi zářilo slunce.

Dívka se po té louce vydala, až přišla k peci, která byla plná chleba a ten na ni zavolal: „Vytáhni mne, děvče, ven, ať se nespálím!“ Tak přistoupila k peci a bochníky jeden po druhém vytahala ven. Potom šla dál, až přišla k jabloni, která byla jablíčky zcela obsypaná a volala na ni:

„Setřes ze mne ta jablíčka, děvče, už jsou zralá!“ Tak stromem zatřásla a jablíčka padala, jakoby přšela a třásla tak dlouho, dokud na jabloni nezůstalo jedině. Když jablíčka posbírala na jednu hromadu, kráčela dál. Konečně přišla k nějaké chaloupce, ze které vykukovala jakási asi čarodějka s divnými vlasy, až z toho bylo jednomu úzko a dal by se na útěk. Ale stařenka zavolala:

„Čeho se bojíš milé dítě? Zůstaň u mne. Když v domě řádně zastaneš všechnu práci, dobře se Ti povede. Zvláště musíš dbát na to, abys mi řádně natřásla peřiny, až z nich budou létat pírka, to potom na světě sněží, neboť já jsem Paní Zima.“ Protože k ní stařenka promluvila tak přátelsky, dívka se zmužila a souhlasila a do služby nastoupila. O vše pečovala k stařenčině spokojenosti a natřásala peřiny, že z nich pírka létala jako sněhové vločky. Díky tomu si u stařenky žila spokojeně, neslyšela od ní za celé dny žádné ošklivé slovo a jídla i pití měla dostatek.

Za nějaký čas dívka posmutněla a zprvu sama nevěděla, co jí schází, ale nakonec pochopila, že se jí stýská po domově, i když tady se má tisíckrát lépe než doma, přece se jí po lidech stýskalo. Nakonec pravila Paní Zimě:

„Matičko Zimo, sednul na mne stesk po domově, a i když se u Vás mám tak dobře, nemohu tu déle zůstat, musím nahoru za svými.“ Paní Zima odpověděla:

„To se mi líbí, že si přeješ vrátit se domů, a protože jsi mi tak věrně sloužila, já sama Tě vyprovodím.“ Vzala ji za ruku a vedla k vysoké bráně. Brána se před nimi otevřela, a když pod ní dívka procházela, tu se spustil zlatý déšť a celou ji pokropil zlatem od hlavy až k patě.

„To máš za to, že jsi byla po všechn čas tak pilná.“ řekla Paní Zima a podala jí přadeno, které jí tenkrát spadnulo do vody. Potom se brána zavřela a dívka se ocitnula zase nahoře na Božím světě, nedaleko od domu macechy. Když přišla na dvůr, seděl na studni kohoutek a zavolal:

„Kykyryký, naše Zlatěnka se nám vrátila.“

Vešla dovnitř do domu, a protože přišla celá pokrytá zlatem, macecha i sestra ji dobře přijaly. Vyprávěla jim, co se jí přihodilo a když matka slyšela, jak k tomu velkému bohatství přišla, nepřála si nic jiného, než podobné štěstí opatřit i své ošklivé a líné dceři.

Ta si musela také sednout na studnu a příst, aby i její vřetánko zkrvavělo, píchla se do prstu a k tomu ještě ruce strčila do šípkových růží. Potom přadénko hodila do studny a sama skočila za ním. Jako její sestra se ocitla na překrásné louce a toutéž stezkou kráčela dál. Když přišla k peci, volal na ni chleba:

„Vytáhni mne! Vytáhni mne! Jinak se spálím, peču se už moc dlouho!“ Ale ta lenošivá dívka odpověděla:

„To tak, abych se celá ušpinila!“ a šla pryč. Potom přišla k jablůnce, která na ni volala:

„Zatřes mnou! Zatřes mnou! Ta jablka jsou všechna zralá!“ Ale dívka odpověděla:

„Ty jsi mi dobrá, ještě mi nějaké spadne na hlavu!“ a šla pryč. Když přišla k chaloupce Paní Zimy, nebála se, protože o jejích obrovských zubech už slyšela, a rovnou se k ní přihlásila do služby. První den se přemohla a byla pilná a poslouchala Paní Zimu, když jí něco poručila, neboť myslela na zlato, které bude její odměnou. Ale druhého dne si už trochu zalenošila, toho třetího ještě o trochu více, to už se jí ráno moc vstávat nechtělo. A postel Paní Zimy taky nepopravila, jak se patřilo, a peřinu řádně nenatřásla, nelítala z ní žádná pířka.

To se Paní Zimě znelíbilo, a tak dívce službu vypověděla. Ale ta byla spokojená, neboť se těšila, že teď na ni poprší zlatý déšť. Paní Zima ji zavedla k bráně, ale když pod ní dívka stála, místo zlata se na ní vylil celý kotel smůly.

„To je odměna za Tvoji službu!“ řekla Paní Zima a brána se zavřela.

Tak přišla dívka domů, ale byla celá pokrytá smůlou, a kohoutek, který seděl na studni, zavolal:

„Kykyryký, naše Smolka je opět doma.“

Ta smůla na té zlé a lenošivé dívce ulpěla na celý její život a nikdy se jí už nezbavila.

1. Výroba zvonku na zvonkovník

Motivace:

Začátek zimy se u nás ve škole nese v duchu adventu a Vánoc, a tomu odpovídají i aktivity, které jsem zvolila. V čase adventu je naší školní tradicí „zvonkovník“. Na chodbě všechny třídy zdobí pětimetrovou jedli zvonky a snaží se překonat loňský rekord v počtu zvonků. Vítězná třída, tedy ta, která nastřádala nejvíce zvonků, získá sladkou odměnu.

Pomůcky: Větší dřevěná kulička, malinký a střední květináč, rezný provázek hnědé barvy, mašle a přírodniny na ozdobu (celá skořice, burský oříšek, šípky, bukvice...), tavná pistole, nůžky, temperové barvy

Postup: Nejprve nabarvíme květináč dle fantazie, můžeme i z vnitřní strany. Poté (pokud chceme) nabarvíme malý květináček. Na provázek navlečeme tak velkou kuličku, aby se neprovlekla odtokovou dírkou v květináčku a protáhneme. Ne dvojitým provázku uděláme uzel tak vysoko, aby malý květináček posloužil jako srdce zvonu. Provázek protáhneme květináčem (středním) a uděláme asi třecentimetrové oko a zavážeme. Nyní jen nazdobíme květináč mašlemi a přírodninami, které nalepíme tavnou pistolí na květináč.

Sebereflexe aktivity

Výrobek jsem zhotovovala s žáky třetí třídy a moc je to bavilo. Překvapila mě pečlivá práce kluků, hlavně to, jak dovedou barevně doladit detaily zvonečku. Také se několi dětí rozhodlo vyrábět zvonečky ještě doma pro rodinu.

2. Betlém

Motivace:

Betlémský příběh

„Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu. Tento první majetkový soupis se konal, když Sýrii spravoval Quirinius. Všichni se šli dát zapsat, každý do svého města. Také Josef se vydal z Galileje, z města Nazareta, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, poněvadž byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubena a čekala dítě. Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod střechou.“ (Český ekumenický překlad Bible)

Betlém je městečko položené na okraji pouště asi 7 km od Jeruzaléma. V době dešťů poušť rozkvetne a stává se vítaným rájem pro stáda ovcí a koz. V letních měsících se opět mění v poušť. Není tedy divu, že v krajině přespávající pastýři se stali prvními svědky narození. Ale především je Betlém místem narození krále Davida. Ten vládl na přelomu 11. a 10. st. před Kristem a byl považován za vzor všech králů a vládců.

Naše jesličky připomínají narození Ježíše. Nejstarší zápis o slavení Vánoc je z roku 354 v římském chronografu, ale nejde o skutečné datum narození Ježíše. To neznáme. Šlo o den, který podle nařízení císaře Aureliána z roku 275 po Kristu má být slaven jako den zrození slunce. Pro křesťany nebylo nikdy myslitelné uctívat slunce jako boha. Zato věří, že pravý Bůh je nesmírně milující, proto je dárcem existence a života. Ba dokonce jde tak daleko, že se sám stává člověkem – Ježíš se narodí jako lidské bezbranné dítě. On je tím pravým sluncem. Příběh Ježíše však nekončí jesličkami, ale nalezne své vyvrcholení o Velikonocích. On – Bůh a člověk – bere na sebe všechny lidské viny, bídu, zlo a umírá v úplné vydanosti za každého z lidí hroznou smrtí kříže. Ale Boží mocí smrt překonává a nyní nabízí všem, kdo uvěří v jeho jméno dar života. Vánoce jsou tedy úzce spojeny s dramatem Velikonoc a v mnoha ohledech je předznamenávají.

Pomůcky: Dřevěné lékařské špachtle/lopatky (7 kusů), (cca 60Kč/200 ks, k dostání v lékárně nebo papírnictví), tempery/pastelky/fixy, lepidlo Herkules, bílé peříčko (pravé nebo umělé)

Postup: Na jednotlivé dílky nakreslíme hlavičky postav – Josef, Marie, Ježíšek, anděl a můžeme je libovolně dozdobit. Já jsem použila pastelku v kombinaci s fixem. Přesně v polovině uděláme ostřím nůžek vryp, špachtli zlomíme a ostříháme třepení.

Na ohrazení betlému použijeme 3 ks špachtlí, 1 ks rozlomený na polovinu (podobně jako figurky). Vezmeme 2 celé špachtle a na koncích je slepeme dohromady přibližně pod úhlem 90°. Tímto způsobem jsme vytvořili střechu. PO zaschnutí pod místo spoje nalepíme andílka (špachtli s obrázkem) a peříčka jako křídla. Polovinu rozlomené špachtel nalepíme na druhou část střechy, asi v úhlu 120°. Stejným způsobem nalepíme i druhou polovinu špachtle na druhou stranu. Tím vytvoříme boční části našeho betléma. A poslední nepomalovanou špachtli přilepíme vodorovně k bokům – bude tvořit „zem“. Po zaschnutí nalepíme pod spodní špachtli 3 figurky – Ježíška, Marii a Josefa. Pro Ježíška můžeme vyrobit i jesličky. V našem případě je tvoří 2 ks špachtlí (polovinu špachtle jsme podélně nařízlyva rozlomily – vznikly dvě části).

Sebereflexe:

Práce děti velmi bavila a vznikaly opravdu nápadité výrobky. Trochu obtížnější je rozlomování špachtlí. Betlém jde dále třeba natřít, jesličky by se mohly doplnit senem, slámou...Při dolepení provázku by mohl být výrobek použit jako ozdoba na vánoční stromeček. Děti si mohou nenásilnou formou procvičit zlomky (nebo alespoň budovat představu, že dvě poloviny či čtyři čtvrtiny tvoří celek).

3. Vánoční ozdoba

Motivace:

Výroba skleněných ozdob tradičním foukáním

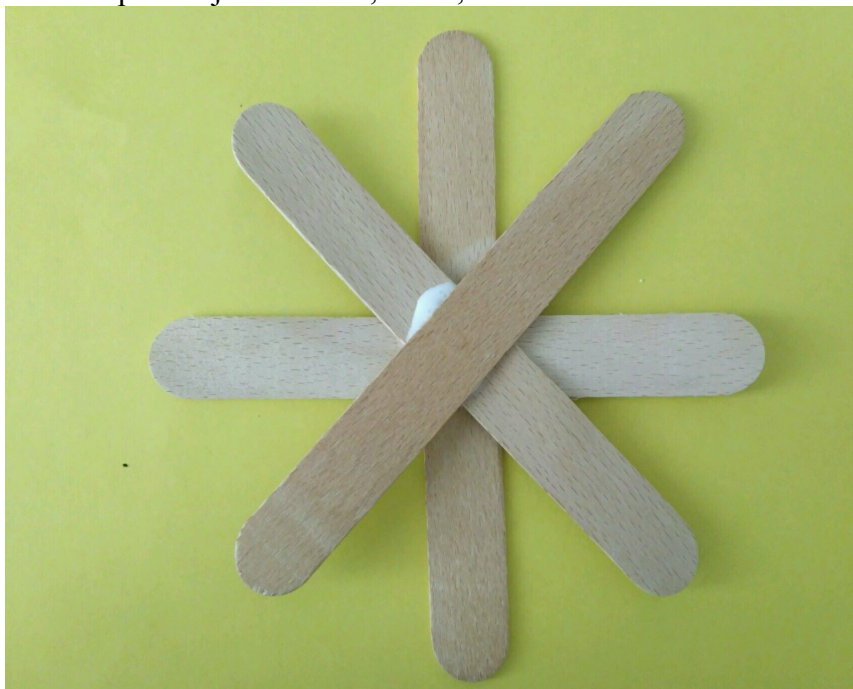
<https://www.youtube.com/watch?v=JUeSsZF5QSw>

Pomůcky: 4 ks dřevěných špachtlí, rezný provázek (lýko atp.), nůžky, přírodniny (kávová zrna, mák, hrách, čočka), lepidlo (Herkules)

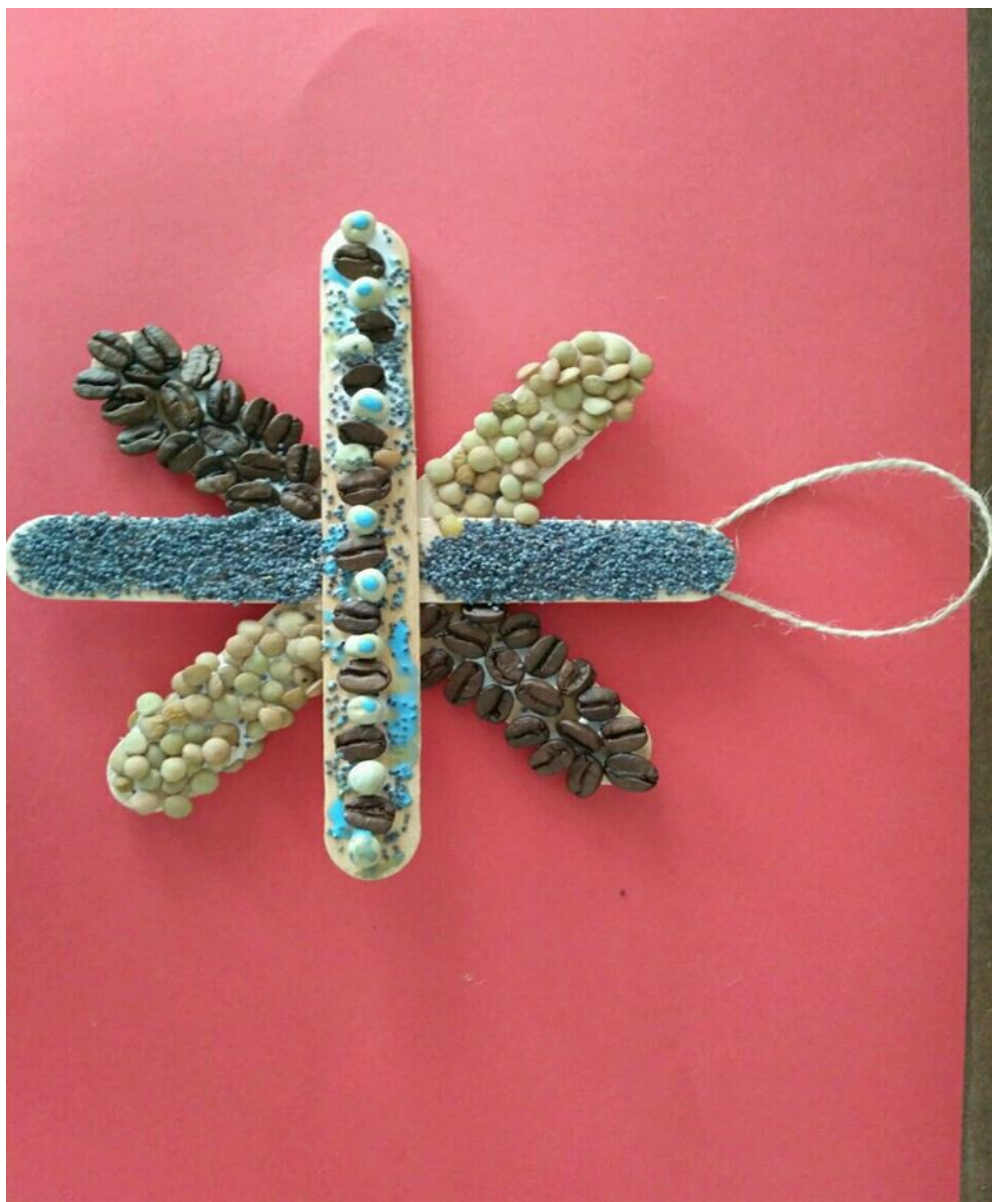

Postup:

Nejprve si vytvoříme vločku (hvězdičku), kterou budeme zdobit. Nejprve slepíme 2 špachtle do kříže, a poté přilepíme další dvě do „úhlopříček“ - tak, aby vznikla hvězda. Počkáme, až nám polotovar zaschne a mezitím si připravíme přírodniny. My jsme použili 4 druhy – na každou špachtli jeden – mák, hrách, čočku a kávová zrna.

Po zaschnutí je třeba hvězdu nazdobit. Štětcem nebo prstem rozetřeme na jednotlivé špachtle lepidlo a posypeme mákem. Kávová zrna jsou naopak pečlivě narovnaná. Horní špachtle je nazdobená kombinací plodin a nabarvená. Na jednu špachtli je třeba nalepit provázek pro zavěšení.

Sebereflexe:

Výrobek není jednoduchý, je však třeba pečlivá práce s přírodninami. Smích a mák na lavici moc nejdou dohromady, proto byl úklid poněkud náročnější. Bylo by hezké ještě natřít vložku třeba stříbrnou barvou nebo posypat třpytkami. My jsme ji však ponechali přírodní.

Použité zdroje:

Labutí pírk. . [online]. 13.1.2017 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: http://www.labutipirka.cz/betlemsky_pribeh-66-622-1.html

YouTube. . [online]. 13.1.2017 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=JUeSsZF5QSw>

Abatar. . [online]. 13.1.2017 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: http://www.abatar.cz/pohadky/pani_zima.htm

Česká televize. [online]. 13.1.2017 [cit. 2017-01-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10639247043-cteni-do-ouska/213542154000036-pani-zima/>